

Єлизавета Радішевська

У сузір'ї світового джазу

Одеса – місто з багаторічними традиціями музичного мистецтва різних стилів і жанрів, професійних виконавців і аматорів. Важливою складовою різноманітних музичних напрямків з середини 20-х – 30-х років ХХ століття став розвиток естради та джазу, які особливо поширилися з середини 50-х років. Про історію розвитку джазу в нашому місті, а також про сьогодення джазової Одеси ми поговорили зі співпрезиденткою одеського Джаз-клубу імені Миколи Голощапова Оленою Шевченко.

– Як починався джаз в нашому місті та як Одеса стала місцем джазу?

– Історію розвитку джазу в Одесі – ансамблів, оркестрів, солістів, співаків та інструменталістів – найкраще відображають книги відомого досвідченого письменника, історика та джазового барабанщика Анатолія Горбатюка.

Якщо коротко описати основні віхи розвитку – значною хвилею поширення авторитету професійного джазового мистецтва в нашому місті стало відкриття у вересні 1980 року спеціалізації «Естрада та джаз» в Одеському музичному училищі імені К.Ф. Данькевича (тепер Одеський фаховий коледж імені К.Ф. Данькевича). Під керівництвом Миколи Голощапова відділ швидко долучився до концертної діяльності з виступами ансамблів і молодіжного біг-бенду на професійних сценах Одеси, а потім на фестивалях в інших містах України та країн Європи. Репертуар містив складні зразки сучасного джазового аранжування з імпровізаціями студентів і викладачів джазового відділу. Активність концертної діяльності джазового відділу та авторитет Миколи Голощапова сприяли

Джаз під час війни – в одеському Міському саду

заснуванню та розвитку Джазового клубу, зв'язків із джазовими музикантами інших міст України та Європи, що закріпило авторитет Одеси як міста джазу. Члени Джазового клубу – Микола Голощатов, Фелікс Кохрихт, Юрій Євстратов, Ростислав Кобанченко – організатори концертів, джем-сейшенів, лекцій з історії джазових стилів, творчості легендарних виконавців, концертних і фестивальных записів ще на магнітофонній стрічці.

У 1990 та 1995 роках з бурхливим успіхом і широким резонансом пройшли міжнародні джазові фестивалі під керівництвом Миколи Голощатова.

Історію джазу в Одесі продовжили концерти Клубу високої музики Юрія Кузнецова (1997-2002), а з вересня 2001 року – щорічний одеський Джаз-карнавал під орудою Михайла Фрейдліна та Юрія Кузнецова, яких назвали «мозком і душею фестивалю». За короткий час фестиваль здобув великий міжнародний авторитет і широку географію музикантів різних стилів і жанрів, які високо цінують можливість виступити на одеській джазовій сцені.

З 2011 року вересневі фестивальні концерти продовжилися під гаслом «Всі стилі в гості до нас!» у проекті Юрія Кузнецова та Наталії Ертнової.

– Які найбільш яскраві та відомі проекти ЮНЕСКО у сфері джазу втілилися в Одесі?

– Найбільш яскравим, безумовно, стало святкування Всесвітнього дня джазу. Саме це право Одеса одержала у квітні 2012 року, коли одесити під керівництвом Миколи Голощاپова та Михайла Фрейдліна підтримали заклик ЮНЕСКО святкувати Міжнародний день джазу та провели великий концерт за участю досвідчених джазових виконавців – Сергія Терентьєва (росяль), Олега Золоева (спів), а також джазових виконавців

Олексій Петухов (зліва), Олена Шевченко та молоді виконавці під час шефського концерту для воїнів

Всесвітній клуб одеситів.
Степ від чемпіонки світу Насті Павлішиної

нового покоління – квінтету Олексія Петухова (рояль) і студентів джазового відділу коледжу, які стали лауреатами та переможцями джазових конкурсів. Нова традиція сучасної історії джазу надала новий енергійний імпульс не тільки підтримувати, але й розвивати джазові проекти кожного року: з 2013-го до 2019-го наприкінці квітня святкування Міжнародного дня джазу збирало аншлагові зали прихильників мистецтва імпровізації на сценах Одеського музично-драматичного театру імені М. Водяного, Обласної філармонії імені Д. Ойстраха, Концертно-виставкового комплексу «Одеса» в Аркадії. Кожний

концерт мав особливу концепцію, яскраву афішу з логотипами ЮНЕСКО, програми з двох і трьох відділень. В них брали участь музиканти сучасної джазової школи, переможці конкурсів віком від восьми до двадцяти років, гості з різних міст України (Київ, Херсон, Львів, Черкаси, Ізмаїл, Южний, Білгород-Дністровський), а також переможці Першого (і поки ще єдиного) міжнародного конкурсу «Master Jam», який відбувся в Одесі у червні 2013 року з вибуховим успіхом на весь джазовий світ. У наступних святкуваннях Міжнародного дня джазу на одеській сцені виступали майстри імпровізації дванадцяти країн світу. Кожного разу оргкомітет під орудою Михайла Фрейдліна посилав у Париж до Штабу ЮНЕСКО офіційну заяву на участь у міжнародному проекті. Одесити одержували листи підтримки, а після свята – листи подяки за підписом Посла доброї волі Хербі Хенкока.

Вимушеною паузою у проведенні джазового свята став 2020 рік – завадив карантин. У 2021 році можливим був тільки

Юні саксофоністи

сольний концерт Олексія Петухова у клубі. А далі, 30 квітня 2022-го, вже під час війни, Олексій Петухов грав велику сольну програму, під час якої ворожа ракета зруйнувала частину аеропорту.

– Російська агресія порушила безліч планів та яскравих починань у сфері вітчизняної культури. Чи розвивається джаз під час війни?

– Попри тяжкий стан у місті та країні джаз продовжив свою історію у Всесвітньому клубі одеситів. Регулярні благодійні джазові концерти допомогли збирати кошти на підтримку ЗСУ – бійців 159-ї бригади тероборони міста Одеси. Молоді музиканти під керівництвом Олексія Петухова неодноразово давали концерти для бійців тероборони, які слухали імпровізації зі зброєю у руках. Також для воїнів 159-ї бригади тероборони я підготувала «Джазові хвилинки» – чотирнадцять випусків на сторінці у Facebook з історії джазу, військових оркестрів, огляд сучасних джазових програм у Всесвітньому клубі одеситів (травень-вересень 2022 р.).

Проведення регулярних концертних джазових програм у вітальні Всесвітнього клубу одеситів дали певні аргументи створити Джаз-клуб і прийняти Олексія Петухова та мене у члени ВКО.

- З початку 2023 року за вашою ініціативою згідно з проектом «Джаз для дітей та дорослих» у вітальні ВКО пройшли концерти для вимушених переселенців. Розкажіть, будь ласка, про це докладніше.

- Так, для дітей та їхніх батьків грали та співали учні мистецьких шкіл № 1 імені Емілія Гідельса, № 2, № 4 та № 15 імені Тетяни Боевої. Дитячі посмішки, осяяні очі, зацікавленість майстерністю юних виконавців надавали всім мажорний настрій.

Регулярні джазові програми для дітей та дорослих дали підстави налагодити стосунки з ЮНЕСКО, відправити до штабу інформацію про наміри провести Міжнародний день джазу впродовж усього квітня на різних сценах за участю виконавців віком від восьми до вісімдесят шести років, військових оркестрів. Лист підтримки ЮНЕСКО дав можливість поширити програму на благодійній основі для сприяння ЗСУ та затвердити програму фестивалю «Джаз – музика Перемоги!» з директором Департаменту культури, міжнародного співробітництва та європейської інтеграції Одеської міської ради Іваном Ліптугою.

- Тож джазовий квітень 2023 року попри війну був яскравим та насиченим?

- Це було справжнє джазове свято. Фестиваль був присвячений 125-річчю з дня народження Джорджа Гершвіна та 110-річчю заснування Одеської національної музичної академії імені А.В. Нежданової. Наші проекти з Майєю Дімерлі дали можливість бакалаврам і магістрам, професорам і випускникам академії грати та співати джаз! Вперше звучали імпровізації на різних інструментах, авторські композиції в ансамблі Олексія Петухова та степ-денс багаторазової чемпіонки України, Європи та світу Анастасії Павлішиної. Вперше у святкуванні Міжнародного дня джазу в Одесі імпровізації звучали в церкві на органі, баяні та скрипці, у програмах військових оркестрів на вуличних і паркових майданчиках, пролунала окрема джазова програма за участю

учнів мистецьких шкіл у залі мистецької школи № 1 імені Е. Гілельса, авторська програма та джем-сейшен джазових музикантів і соліста військового оркестру в артгалереї Миського саду. І головне – у джазовому святі брали участь понад двісті п'ятдесят виконавців! Сотні слухачів на семи локаціях одержали велику емоційну підтримку та насолоду в тяжкий час.

Штаб ЮНЕСКО надіслав керівникам колективів і авторам проекту сім листів подяки за підписом легендарного джазового маестро сучасності Хербі Хенкока.

Історія розвитку джазу в Одесі під час війни за підтримки ЮНЕСКО стала темою моїх виступів на наукових конференціях у Музичній академії та Мистецькій школі № 1 імені Е. Гілельса, статей у збірках, майстер-класів з переглядом відео- та фотоматеріалів.

– Як живе та чим опікується Джаз-клуб у воєнні роки?

– Наприкінці 2023 року Джаз-клуб ВКО одержав ім'я Миколи Голощапова – видатного майстра, засновника та керівника джазової освіти та біг-бенда, що став відомим професійним колективом. А на початку 2024 року ми з Олексієм Петуховим відкрили цикл лекцій з історії джазу, окремих сучасних стилів, творчих портретів відомих виконавців. Новий формат зустрічей у Джаз-клубі ВКО привернув увагу нових слухачів різного віку та музичних смаків.

Підготовка Міжнародного дня джазу у квітні 2024 року показала, що успіх багатоденного фестивалю минулого року дав можливість учасникам створити особисті окремі проекти. Джаз-клуб імені М. Голощапова запропонував перегляд відеоматеріалів і коментарі з історії святкування МДЖ в Одесі з 2012 року,

виставки фотографій сучасних концертів, благодійний концерт заслуженого артиста України Сергія Терентьєва, а також окремий концерт «Діти грають, співають і малюють джаз» у Мистецькій школі № 1 імені Е. Гілельса. На жаль, дату гала-концерту у Джаз-клубі двічі змінювали через жалобу

після прильотів ворожих ракет та загибель людей. Попри проблеми гала-концерт був прикрашений дебютом юних співачок МШ № 7 класу Алли Кочишвілі та блискучими імпровізаціями мовою степ-денсу Анастасії Павлішиної під запис нових джазових творів Олексія Петухова. Друга частина концерту – щирі привітання з джазовим святом, теплими словами підтримки та авторською композицією джазового тріо Соні Черниш – одеситки, яка вже два роки навчається у Берні (Швейцарія), але не втрачає зв'язків з рідним містом. Надзвичайним сюрпризом став запис прем'єри джазової сюїти акустичного тріо «Red Nova» Пітера Шнайдліна з Гонолулу (Гавайські острови, США) з віршами одеських поетів, учасників фестивалю-конкурсу «Нова Одіссея» 2023 року у виконанні двох українських дівчат, які з сім'ями переїхали до США. Американські музиканти приєдналися до проекту «Джаз – музика Перемоги!» та зареєструвалися з одеськими музикантами у заяві до ЮНЕСКО.

Таким чином джаз об'єднав виконавців різних країн у вільному спілкуванні мовою музики, порозумінні завдяки творчим ідеям у момент виконання, відкритості та свободі.

